

Motion till riksdagen 2018/19:2886

av **Jimmy Loord m.fl. (KD)**

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2019 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa fribeloppet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka möjligheterna för äldre att studera med CSN-lån och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya maximiregler för studier på eftergymnasial nivå och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över på vilket sätt det extra tillägget ges och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

1 Motivering

Tabell 1 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2019 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (KD)
1:1 Studiehjälp	4 267 138	
1:2 Studiemedel	16 867 156	-2 608 000
1:3 Avsättning för kreditförluster	1 844 552	+100 000
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	148 949	
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150	
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000	
1:7 Studiestartsstöd	909 000	-909 000
1:8 Centrala studiestödsnämnden	880 340	
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	14 671	
Summa	25 022 956	-3 417 000

Tabell 2 Kristdemokraternas förslag till anslag för 2019 till 2021 uttryckt som differens gentemot regeringens förslag

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen (KD)		
	2019	2020	2021
1:1 Studiehjälp			
1:2 Studiemedel	-2 608	-2 398	-2 388
1:3 Avsättning för kreditförluster	+100	+100	+100
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor			
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk			
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål			
1:7 Studiestartsstöd	-909	-909	-909
1:8 Centrala studiestödsnämnden			
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd			
Summa	-3 417	-3 207	-3 197

Studiestödet, både bidragsdel och lånedel, är en viktig del för att kunna bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik. Studiestödet ska minska ekonomiska hinder för personer som vill börja studera och därmed bidra till att fler väljer att utbilda sig. Studiestödet ska också utjämna skillnader mellan enskilda och grupper i befolkningen och ge goda förutsättningar för alla att studera. Studiestödet ska också bidra till en god samhällsutveckling.

Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel, ska bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar hos enskilda och mellan grupper i samhället.

1.1 Slopas fribelopp

Kristdemokraterna ser ett egenvärde i att studenter etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden och ser därför positivt på att studenter också arbetar under studietiden så länge inte studierna blir lidande. Vi menar därför att fribeloppet begränsar studentens egna beslut om hur mycket tid och kapacitet de har att arbeta vid sidan av studierna. Fribeloppet bör därför slopas.

1.2 Åldersgräns för studiemedel

Högre studier syftar till att dels ge kompetens för kommande yrkesliv, dels att sökandet efter kunskap är bra i sig för den enskildes utveckling och för samhällets utveckling. Idag erhålls studiemedel max sex år (240 veckor). Det finns en gräns för hur gammal man får vara för att få studiemedel. Bidragsdelen kan man få tills man fyller 56 år men rätten att låna begränsas redan från det år man fyller 47 år. Detta innebär att antalet veckor man kan få studielån minskar successivt från det år man fyller 47.

I en tid när vi blir äldre och möjligen förväntas arbeta högre upp i åldrarna ökar behovet av fortbildning också högre upp i åldrarna och därför menar Kristdemokraterna att det är rimligt att också höja åldern för att få ta studielån. Vi föreslår att möjligheten att få ta studielån höjs uppåt med ytterligare tre år, till det år man fyller femtio. För detta ändamål satsar vi 400 miljoner kronor per år.

1.3 Nya maximitider för studier på eftergymnasial nivå

Idag kan studenter få studiemedel i högst sex år för studier på heltid på högskoleutbildningar och andra eftergymnasiala utbildningar, detta oavsett om studierna leder mot en examen eller inte. Kristdemokraterna menar, likt Studiesociala kommittén som avlade sitt slutbetänkande år 2009, att tidsgränserna för studiemedel på eftergymnasial nivå bättre bör anpassas till utbildningarnas längd. Det antal månader med studiemedel som det ska finnas en generell rätt till bör bli färre än i dag, samtidigt som studerande på längre utbildningar och studerande som ska bygga på en examen på grundnivå bör ges möjligheter att få ytterligare studiemedel. Kristdemokraterna menar alltså att vissa bör kunna få studiemedel under en längre tid än i dag, varigenom drivkraften för välplanerade och effektiva studier ökar. Studerande på längre utbildningar bör likaså ges bättre möjligheter att slutföra sina studier.

Konkret anser Kristdemokraterna att universitets- och högskolestudenter ska ha en generell rätt till studiemedel i fyra år. Efter fyra år med studiemedel måste den som önskar mer studiemedel kunna uppvisa antingen en examen från en minst treårig utbildning, eller minst tre års fullgjorda studier på en utbildning som syftar till en examen som omfattar minst 3,5 års heltidsstudier. Med detta förslag kommer det inte att i lika hög utsträckning som i dag vara möjligt att läsa enbart fristående kurser på lägre nivåer eller att byta mellan olika utbildningar. Förslaget lämnar dock ett utrymme för felval och andra förseningar på upp till ett år. För studerande som vill komplettera en treårig examen med t.ex. en masterutbildning eller med andra påbyggnadsstudier, samt för studerande på längre utbildningar, kommer som i dag att lämnas ett utrymme för minst sex års studier.

Studerande på andra eftergymnasiala utbildningar än högskoleutbildning föreslås samtidigt få studiemedel i mer än fyra år om de under de första fyra åren med studie-

medel avlagt en kvalificerad yrkesexamen om minst 80 KY-poäng eller motsvarande svensk eller utländsk yrkesexamen som inte är högskoleutbildning. Det ska alltså räcka med en tvåårig examen för studerande på yrkesinriktade eftergymnasiala utbildningar utanför högskolan. Orsaken till detta är att dessa studerande annars inte har möjlighet att efter yrkesutbildningen övergå till högskolan och där läsa in en examen på grundnivå med studiemedel.

Studerande på högskolenivå som har studerat på fristående kurser eller på ett kortare högskoleprogram har i de flesta fall möjlighet att tillgodoräkna sig dessa studier i en annan examen om de byter utbildning eller inriktning. De kan därmed hinna med en treårig examen under de första fyra studieåren, även om de börjar med att studera andra kurser eller på ett annat program under ett till två år. Studerande inom kvalificerad yrkesutbildning eller motsvarande kvalitativ utbildningsnivå, t.ex. vid folkhögskola eller på kompletterande utbildningar, har dock inte samma möjlighet att tillgodoräkna sig dessa studier i en högskoleutbildning.

Utöver avstämningen efter fyra år med studiemedel föreslår vi att studerande på utbildningar som är minst fem år långa ges möjlighet att få studiemedel i ett år mer än i dag, dvs. i sammanlagt sju studieår. Den som har haft studiemedel i sex år ska kunna ansöka om studiemedel för ytterligare ett år. Sådana studiemedel ska kunna beviljas den som läser på en utbildning som syftar till en examen som omfattar minst 300 högskolepoäng, förutsatt att det återstår högst 60 högskolepoäng av utbildningen. En studerande som exempelvis studerar på en masterutbildning eller på en läkarutbildning kan alltså få studiemedel i sju år om han eller hon behöver ett sjunde studiemedelsår för att studierna ska kunna avslutas. Studiemedel får bara beviljas för så lång tid som krävs för att den studerande ska kunna slutföra den pågående utbildningen.

Utöver de nämnda tidsgränserna bör det, precis som i dag, vara möjligt att få ytterligare studiemedel om det finns synnerliga skäl. Även möjligheten för den som är minst 40 år att få ytterligare ett års studiemedel med hänsyn till särskilda skäl, bör finnas kvar. Dessa möjligheter ska gälla oavsett om den studerande har befunnits ha rätt till studiemedel i fyra, sex eller sju år.

Kristdemokraternas bedömning är att de föreslagna förändringarna bör kunna leda till att många studerande förbättrar sin studieplanering. I Sverige finns en tradition med fria studier som inte är programbundna. Detta förslag ändrar inte på det förhållandet, men kommer att utgöra en drivkraft för dem som studerar på fristående kurser att planera sina studier på ett sätt som leder till en examen. Förslaget har därmed även potential att öka antalet uttagna examina. Dessutom minskar riskerna för att studerande på mycket långa utbildningar tvingas avbryta sina studier trots att de har kort tid kvar av utbildningen. Samtidigt som de nämnda drivkrafterna blir starkare lämnas goda marginaler för studenterna att ändra inriktning på sina studier, bedriva kompletterande och breddande studier eller att studera något eller några år utomlands.

1.4 Besparing

Enligt Studiesociala kommitténs slutbetänkande skulle förslagen sammantaget leda till en besparing om cirka 40 miljoner kronor. Läsåret 2008/2009 var 398 000 personer registrerade som studenter vid universitet eller högskola medan detta antal läsåret 2017/2018 uppgick till 406 000 personer, vilket motsvarar en ökning om 2,0 procent. Det totala studiemedlets storlek (bidrag och lån) har under samma period ökat från 7 820 kronor till 10 676 kronor per månad, dvs en ökning på 37 procent. Sammantaget

borde alltså den besparing som år 2009 beräknades uppgå till 40 miljoner kronor nu vara runt 30 procent högre och således ligga på cirka 52 miljoner kronor.

1.5 Höj lånedelen i studiemedlet

Den rödgröna regeringen höjde 2018 bidragsdelen i studiemedlen vilket vi motsatte oss. Istället föreslog Kristdemokraterna att lånedelen i studiemedlet skulle höjas med 300 kronor per månad. Vi står kvar vid detta ställningstagande och avsätter 100 miljoner kronor per år för detta. Det innebär samtidigt en besparing om 546 miljoner kronor per år 2019–2021.

1.6 Översyn av ”extra tillägg” till studiebidraget

För elever som går gymnasieskola utgår studiebidrag när man fyllt 16 år. Beloppet är detsamma som för barnbidraget. Som ett särskilt stöd för familjer med mycket låg inkomst finns dessutom ett extra tillägg.

Förutsättningen för att kunna söka extra tillägg är att familjens samlade beskattningsbara inkomst inte överstiger 125 000 kr på ett helår. Dessa inkomstgränser har varit desamma under lång tid. Därför vill Kristdemokraterna se över på vilket sätt det extra tillägget ges, och hur stödet förhåller sig till andra stöd i arbetet med att förbättra stödet till ekonomiskt utsatta barn och barnfamiljer.

1.7 Studiestartsstöd

Det är alltför tveksamt huruvida studiestartsstöd kan främja en högre studiemotivation. Studiestartsstöd löper istället risk att missbrukas utifrån den höga ersättningen relativt ersättning för annan sysselsättning.

Studiemotivation bör inte komma ur en monetär belöning utan från en akademisk ambition. Erfarenheter av att använda en ersättning som motivation för studier har redan prövats i samband med sfi-studier. Erfarenheterna i samband med den bonusen var att elever med redan goda studieförutsättningar erhöll bonusarna. Med tillgång till avgiftsfria studier kan Sverige redan anses ha generösa studievillkor. Utifrån detta gör inte Kristdemokraterna den omfördelning av medel från utgiftsområde 14 till utgiftsområde 15 som regeringen gjorde. Därmed minskar Kristdemokraterna anslag 1:7 med 909 miljoner kr 2019–2021.

1.8 Övriga budgetpåverkande anslag

Kristdemokraterna föreslår höjd skatt på tobak och alkohol samt höjd moms. På grund av budgettekniska principer får dessa förändringar budgetpåverkningar på utgiftsområde 15 om 10 miljoner kronor för tobak, 10 miljoner kronor för alkohol och om 190 miljoner kronor för moms år 2019. Kristdemokraterna föreslår också en skatt på förbränning av avfall. Denna påverkar utgiftsområde 15 negativt: –10 miljoner kronor 2019, 2020 och 2021.

Jimmy Loord (KD)

Michael Anefur (KD)

Hans Eklind (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Roland Utbult (KD)

Pia Steensland (KD)